

співвідношення. У статті розглянуті підходи та форми роботи, які можуть задовольнити сучасний попит студентів, сформувані необхідні компетентності, професійно-особистісні якості майбутніх фахівців. З'ясовано, що обов'язковим стає не тільки використання у навчальному процесі нових наукових знань, але й включення творчого пошуку в освітню діяльність. Обґрунтовано доцільність використання компетентнісного підходу в професійному навчанні студентів технічних ЗВО. Проаналізовано теоретичні аспекти системи оцінки рівня сформованості професійних компетенцій. Розглянуто підходи до тлумачень понять «компетентність» і «компетенція», до характеристики рівнів їх сформованості та критеріїв визначення в науково-педагогічній літературі. У статті зазначається, що компетенція є особистісною властивістю людини, потенційною здатністю і готовністю індивіда справлятися з різними завданнями, що формуються в діяльності й інтегрують ціннісно-сміслові ставлення до неї. У статті чітко охарактеризовано основні якості та критерії технологічності освітнього процесу у ЗВО. Зазначено, що науково-методичне забезпечення професійного навчання не встигає за швидким розвитком інформаційних технологій у сфері освіти, що вимагає модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців, тому потребує подальшого дослідження виявлення факторів та умов формування професійної компетентності засобами мережевих технологій.

Ключові слова: компетентність, компетенція, формування професійної компетентності, рівень розвитку професійної компетентності, професійна компетентність студентів технічних ЗВО.

УДК 378.371.134:37.025.8

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2019.71.09>

Бурчак С. О.

КОМПОНЕНТНІ СКЛАДНИКИ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Публікація присвячена визначенню компонентних складників креативності бакалаврів – майбутніх учителів математики. У статті схарактеризовано сутність поняття “структура” в психолого-педагогічних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених, концептуальну основу для визначення структури креативності майбутніх учителів математики в межах власного наукового дослідження.

Також детально розкрито сутність компонентних складників креативності бакалаврів – майбутніх учителів математики та вказано їх показники. Першим компонентним складником визначено мотиваційно-ціннісний, в якому під мотивацією розуміємо характеристики, притаманні майбутньому креативному вчителю математики, які вмотивують і допоможуть реалізувати відповідні знання під час професійної діяльності.

Другим компонентним складником креативності майбутніх учителів математики визначений когнітивний (знавчий), який передбачає повноту, глибину, системність, кількість і якість засвоєних майбутніми вчителями математики знань із комплексу дисциплін (педагогіки, психології, математики, методики навчання математики, інформаційно-комунікаційних технологій тощо), уявлень про зміст, форми самостійної роботи, умінь планувати свої дії, робити умовиводи та загальні висновки щодо професійних питань, у тому числі й розвитку креативності учнів, формування обґрунтованої творчої позиції, здатності прогнозування, комунікативних умінь, умінь приймати нестандартні рішення тощо. Третім компонентним складником креативності постає операційно-технологічний. В його основу покладено набуття вмінь реалізувати творчі розв'язання фахових завдань. Четвертий компонентний складник структури креативності визначено як рефлексивний, який надає можливість аналізувати використані креативні вміння та навички на практиці, бачити власні помилки й неточності в роботі, що визначає готовність майбутнього вчителя математики до впевненої, повноцінної креативної діяльності в закладах освіти.

Ключові слова: креативність майбутніх учителів, компонентні складники креативності, розвиток креативності педагогів, вища школа, показники, структурний підхід, соціальні і психологічні фактори.

Розвиток вищої освіти України висуває сучасні вимоги до фахової підготовки студентів закладів вищої освіти, в тому числі й педагогічних. У зв'язку з цим виникає потреба у формуванні й розвитку здібностей особистості, які розкривають її індивідуальні якості, інтелектуальні можливості й творчий потенціал.

Виникає потреба в застосуванні креативних форм, методів навчання, які розвивають здатність до оригінальної думки та креативної дії. Тому одним із найважливіших завдань системи освіти є забезпечення творчого розвитку особистості, про що наголошується в численних освітніх документах нашої держави. Так, на ролі креативності як особливості професійної підготовки наголошується в законі України “Про вищу освіту” та в декларації Всесвітньої конференції з вищої освіти ЮНЕСКО “Вища освіта у XXI столітті: бачення та дії” (1998 р.) [7, с. 22], що розглядає креативність як інноваційний навчальний підхід.

Сьогодні, у час стрімких змін вищої освіти особливої актуальності набуває питання розвитку педагогічної креативності особистості, що є одним із базових компонентів не лише вітчизняних стратегічних освітніх, указаних вище документів, а й визначено Радою ЄС одним із чотирьох завдань у межах основної стратегії європейського співробітництва в галузі освіти і професійної підготовки до 2020 року [3, с. 33].

У сучасній освіті креативність педагога виступає як один із провідних факторів успішності навчання. Креативність стає тією якістю, що забезпечує особистості можливість адаптуватися до мінливих умов життя і є запорукою успіху людини у професійній діяльності. Креативність є також важливим чинником розвитку особистості, що визначає її готовність змінюватися і відмовлятися від стереотипів [6, с. 11].

Різні плеяди вчених, незважаючи на велику кількість публікацій і різноманіття поглядів, визначають низку спільних трактувань феномена креативності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що різні вчені розглядають креативність як:

- загальну здатність до творчості (Л. Єрмолаєва-Томіна, С. Сисоєва, О. Ярошинська, Л. Байтімерова, В. Дружинін, Л. Пузеп, О. Кононко, О. Куцевол, В. Фрицюк, І. Подорожна, О. Приходько, Л. Виготський, К. Батовріна, К. Корнолович, С. Попек, В. Лімонт, Й. Кауфман);
- властивість особистості (Дж. Гілфорд, Е. Торренс, Є. Гергель);
- здатність особистості виходити за межі заданої ситуації, створювати оригінальні цінності (Ф. Баррон, Д. Богоявленська, С. Медник, В. Моляко, В. Сластьонін, Л. Байтімерова, Л. Пузеп, О. Кульчицька, І. Гриненко, О. Дунаєва, Н. Добровольська, Н. Вишнякова, І. Шахіна, Л. Виготський, Е. Фромм);
- процес прояву власної індивідуальності (О. Яковлева, О. Войтенко, К. Шмідт);
- обов'язкову характеристику представника педагогічної професії (О. Антонова, С. Сисоєва, О. Куцевол, І. Подорожна, А. Шадріна, І. Гриненко, О. Дунаєва, А. Морозов, В. Фрицюк).

Попри існування значної кількості досліджень, проблема розвитку креативності, зокрема майбутніх педагогів, залишається актуальною і сьогодні. Адже вона й досі не має чіткої та однозначної структури, не отримали остаточного розроблення теоретичні й методичні засади її розвитку. Крім того, нових підходів до розв'язання окресленої проблеми вимагають умови нової української школи, інклюзивної освіти, формування конкурентоздатної, мобільної особистості тощо. У даній публікації ми розглянемо структуру креативності студентів-математиків, яку будемо використовувати в межах власного дослідження.

Мета статті – визначити компонентні складники креативності бакалаврів – майбутніх учителів математики.

Схарактеризуємо структуру креативності бакалаврів – майбутніх учителів математики. Зауважимо, що сутність поняття “структура” у словнику В. Даля означено як будова, склад [5]. Великий тлумачний словник сучасної української мови стверджує: “Структура – це взаєморозміщення та певний взаємозв'язок складників цілого, внутрішня будова” [4].

Цю ж думку поділяють багато сучасних науковців, серед яких М. Холодна, яка вказує, що структура – це єдність взаємопов'язаних елементів, що характеризують цілісність відповідного об'єкта [11].

У своїй роботі, досліджуючи структуру креативності майбутніх учителів математики, ми керуватимемося поглядами на саму сутність структури таких науковців, як: Дж. Гілфорд, А. Шадріна, О. Ярошинська, А. Маслоу, К. Роджерс, Д. Маккіннон, К. Роу, Р. Стернберг, С. Овчаров, О. Куцевол, Т. Амабайл, К. Урбан, Дж. Хейс, Хамід Раджей Різі, Е. Фром, Дж. Гарднер, С. Гончаренко, О. Антонова, В. Моляко, Є. Ільїн, О. Дунаєва, О. Кульчицька, В. Сластьонін, А. Малецький, І. Брякова, В. Шадріков, І. Мелік-Гайказян, С. Максименко, які в основу структури ставили компонентні складники, що в тісній та функціональній взаємодії утворювали систему.

Концептуальною основою для визначення структури креативності майбутніх учителів математики в межах нашого наукового дослідження є роботи А. Адлера, Д. Богоявленської, Н. Гнатко, Дж. Гілфорда, В. Дружиніна Л. Порохової, П. Торенса, В. Рибалки, С. Сисоєвої, О. Куцевол, А. Матюшкіна, Я. Понамарьова, М. Холодної, В. Фрицюка та ін.

Попри велику кількість досліджень і публікацій щодо структури креативності особистості, зокрема майбутніх педагогів, це питання й сьогодні залишається відкритим, оскільки в науці поки не склалося єдиної позиції щодо структури креативності, бо розглядалися лише окремі її елементи та була відсутня чіткість у визначенні її структурних складників.

Так, П. Торренс розглядав когнітивний компонент креативності в емоційно-вольовому аспекті й схарактеризував його як чутливість до дисгармонії, почуття дефіциту своїх знань, формулювання гіпотез та їх перевірку [2].

У своїх наукових працях Т. Амабайл до структури креативності приводить: самодисципліну на роботі, здатність мислити творчо, високий ступінь автономії, відсутність стереотипів, схильність до ризику, високий рівень самоініціативи й прагнення виконувати завдання найкращим чином [1, с. 303].

Р. Стернберг визначає структуру креативності таким чином: здібності, які поділяються на синтетичні й аналітичні, знання, мислення, особистісні якості, мотивація, оточуюче середовище [10].

У наукових роботах вітчизняного вченого О. Куцевол відображено модель креативних якостей майбутнього педагога: 1) мотиваційно-креативні властивості; 2) емоційно-креативні властивості; 3) інтелектуально-креативні властивості; 4) естетично-креативні властивості; 5) комунікативно-креативні властивості; 6) екзистенціально-креативні властивості [8].

На думку Л. Петришина, до структури креативності майбутнього соціального педагога входять три компоненти: ціннісно-мотиваційний (типові характеристики, які будуть притаманні майбутньому креативному фахівцю соціальної сфери та нададуть можливість йому реалізувати креативні знання в процесі професійної діяльності); особистісно-креативний компонент (опанування студентами знань творчого характеру (креативних технологій, методик, технік), формування теоретично та практично обґрунтованої творчої позиції, розвинута здатність прогнозування та створення нового, розвинуті комунікативні вміння та вміння приймати нестандартні творчі рішення); практично-діяльнісний (вміння реалізувати творче вирішення фахової

проблеми, вміння продукувати нові креативні ідеї, вміння моделювати творче вирішення проблеми, вміння виявляти креативну компетентність у нестандартних професійних ситуаціях) [9].

Отже, виконавши аналіз досліджень відомих науковців, погоджуючись з їхніми думками, можемо визначити структуру креативності бакалаврів – майбутніх учителів математики в межах власного дослідження.

Визначення креативності майбутніх учителів математики, використовуючи структурний підхід, дозволяє нам схарактеризувати її як складну систему взаємопов'язаних компонентних складників, що перебувають між собою в тісному зв'язку.

Розкриємо детальніше сутність компонентних складників креативності бакалаврів – майбутніх учителів математики та вкажемо їх показники.

Першим компонентним складником ми позначили *мотиваційно-ціннісний*. У зв'язку з тим, що наше дослідження передбачає розвиток креативності майбутніх учителів, під мотивацією розуміємо характеристики, притаманні майбутньому креативному вчителю математики, які вмотивують і допоможуть реалізувати відповідні знання під час професійної діяльності. Саме тому показниками даного компоненту є:

- 1) усвідомлення майбутнім учителем математики значення розвитку креативності у своїй професійній діяльності;
- 2) наявність інтересу до розвитку креативності;
- 3) прояв активності, ініціативності під час розвитку власної креативності;
- 4) прийняття її як життєвої цінності, стимулів поведінки та діяльності, в тому числі й професійної, особливої значущої якості.

Другим компонентним складником креативності майбутніх учителів математики визначений *когнітивний (знаннєвий)*. Він передбачає повноту, глибину, системність, кількість і якість засвоєних майбутніми учителями математики знань із комплексу дисциплін (педагогіки, психології, математики, методики навчання математики, інформаційно-комунікаційних технологій тощо), уявлень про зміст, форми самостійної роботи, умінь планувати свої дії, робити умовиводи та загальні висновки щодо професійних питань, у тому числі й розвитку креативності учнів, формування обґрунтованої творчої позиції, здатності прогнозування, комунікативних умінь, умінь приймати нестандартні рішення тощо.

Третім компонентним складником креативності постає *операційно-технологічний*. У його основу насамперед покладено набуття вмінь реалізувати творчі розв'язання фахових завдань. Тому даний компонентний складник спрямований на:

- 1) оволодіння майбутніми вчителями математики системою міцних, усвідомлених практичних дій та вмінь, спрямованих на розуміння значимості розвитку креативності, використання їх у власній професійній діяльності та здатність перенесення в нові нестандартні ситуації, здобуття умінь знаходити й формулювати проблеми;
- 2) здатність генерувати ідеї пошуку розв'язків завдань, що виникають за певну одиницю часу (швидкість пошуку);
- 3) здатність створювати незвичайні способи та шляхи розв'язування завдань, у тому числі й математичних, педагогічних, що відрізняються від загальноприйнятих (оригінальність);
- 4) здатність відрізнити індивідів, котрі проявляють гнучкість під час розв'язування завдань, а також відрізнити їх від тих, хто лише демонструє оригінальність, також умінь продумувати різноманітні ідеї (гнучкість);
- 5) здатність швидко перемикається з однієї ідеї на іншу, відчуваючи протиріччя й невизначеність, удосконалювати об'єкти, додаючи нові деталі, розв'язувати проблеми – умінь аналізувати й синтезувати твердження (активність сприйняття);
- 6) готовність працювати в новому контексті, схильність до асоціативного мислення, вміння побачити в простому складне, і навпаки (метафоричність);
- 7) умінь працювати із джерелами інформації, продуктивно використовувати новітні інформаційні технології.

Четвертий компонентний складник структури креативності нами визначений як *рефлексивний*. Загалом, цей компонент надає можливість аналізувати використані креативні вміння та навички на практиці, бачити власні помилки й неточності в роботі, що визначає готовність майбутнього вчителя математики до впевненої, повноцінної креативної діяльності в закладах освіти. Тому показниками даного компоненту є:

- 1) здатність майбутніх учителів математики до самостійної діяльності в процесі розвитку креативності, до продуктивного використання власного часу;
- 2) здатність до самоаналізу власної діяльності, самооцінки своєї підготовленості та відповідності отриманих результатів професійної діяльності запланованим;
- 3) здатність вносити корективи в процес розвитку креативності, бачити допущені помилки і шляхи їх усунення (здатність до саморегуляції).

Під час опису компонентних складників креативності майбутніх учителів математики помічаємо вагому роль соціальних і психологічних факторів, серед яких є внутрішня і зовнішня мотивація, на що звертає увагу американський психолог Т. Амабайл. Він говорить, що саме внутрішня мотивація не може не бути основою креативних процесів. Зовнішня ж мотивація в окремих випадках є дестабілізуючим і деструктивним

фактором. Психолог стверджує, що впливовим показником креативної діяльності є діяльність особистості, яка є одночасно новою й адекватною знанням, якщо завдання чи проблема не може бути розв'язана за допомогою відомого алгоритму та обов'язково має евристичний характер [1].

Висновки. Описані нами компонентні складники креативності майбутніх учителів математики є взаємопов'язаними, взаємозалежними та взаємозумовленими. Мотиваційно-ціннісний компонентний складник креативності майбутніх учителів математики містить у собі творчу мотивацію до діяльності, яка виступає основою когнітивного (знаннєвого) і операційно-технологічного компонентів та зумовлює рефлексивний компонент, оскільки повноцінна креативна діяльність майбутніх педагогів і є очікуваним результатом професійної діяльності. Подальшу роботу над дослідженням вбачаємо в розробленні особистісних креативних якостей майбутнього педагога, розвиток яких буде необхідний для виконання фахових обов'язків в умовах нової української школи.

Використана література:

1. Amabile T. M. Creativity and Innovation in Organizations. Harvard Business School Background, 1996. P. 239–396.
2. Torrance E. P. The Torrance Test of creative thinking: Technical-norm manual. Ill, 1974.
3. Бузовська Т. В. Розвиток педагогічної креативності як особливості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 8. С. 31–33.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
5. Даль В. Толковый словарь : в 4 т. Москва : Рус. яз., 1985. Т. 2. 343 с.
6. Дімітрова-Бурлаєнко С. Д. Генеза поняття «креативна компетентність» у контексті психолого-педагогічних досліджень. *Педагогіка та психологія*. 2017. Вип. 58. С. 3–14.
7. Князев Ю. П. Ключевые палеонтологические территории в списке всемирного наследия ЮНЕСКО. *Грани познания : журнал*. 2013. Август. № 5. С. 21–27.
8. Куцевол О. М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури : монографія. Вінниця : Глобус-Прес, 2006. 348 с.
9. Петришин Л. Й. Структура креативності майбутніх соціальних педагогів у контексті фахової підготовки. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2013. № 3. С. 63–75.
10. Стернберг Р. Модель структури інтелекта Гилфорда: структура без фундаменту. *Основные современные концепции творчества и одаренности*. Москва : «Молодая гвардия», 1976.
11. Холодная М. А. Психология интеллекта : парадоксы исследования. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 272 с.

References:

1. Buzov's'ka T.V. (2014) *Rozvy'tok pedagogichnoyi kreaty'vnosti yak osobly'vosti profesijnoyi pidgotovky' majbutnix uchyteliv inozemnoyi movy' // Osvita ta rozvy'tok obdarovanoyi osoby'stosti* [Development of pedagogical creativity as a feature of professional training of future foreign language teachers]. 2014. No 8. Pp. 31-33. [in Ukrainian].
2. (2005) *Vely'ky'j tлумачny'j slovny'k suchasnoyi ukrajyns'koyi movy' / uklad. ta golov. red. V.T. Busel*. [A great explanatory dictionary of modern Ukrainian]. Kyiv, Irpin' : Perun, 2005. 1728 p. [in Ukrainian].
3. Dal' V. (1985) *Tolkovoy slovar' v 4 t.* [Dictionary]. Moskva. : Rus. yaz., 1985. 343 p. [in Russia].
4. Dimitrova-Burlayenko S.D. (2017) *Geneza ponyat'ya «kreaty'vna kompetentnist'» u konteksti psy'chologo-pedagogichny'x doslidzhen' // Pedagogika ta psy'xologiya* [Genesis of the concept of "creative competence" in the context of psychological and pedagogical research // Pedagogy and Psychology]. Kyiv . 2017. pp. 3-14. [in Ukrainian].
5. Knyazev Yu.P. (2013) *Klyuchevye paleontology'chesky'e terry'tory'y' v spy'ske vsemy'rnogo nasledya YuNESKO // Grany' poznany'ya : zhurnal*. [Key paleontological territories on the UNESCO World Heritage List]. 2013. Pp. 21-27. [in Russia].
6. Kucevol O.M. (2006) *Teorety'ko-metody'chni osnovy' rozvy'tku kreaty'vnosti majbutnix uchyteliv literatury' : [monografiya]*. [Theoretical and methodological foundations for the development of creativity of future teachers of literature]. Vinny'cy'a : Globus-Pris, 2006. 348 p. [in Ukrainian].
7. Petry'shy'n L.J. (2013) *Struktura kreaty'vnosti majbutnix social'ny'x pedagogiv u konteksti faxovoyi pidgotovky' // Social'na pedagogika: teoriya ta prakty'ka*. [The structure of creativity of future social educators in the context of professional training]. 2013. No 3. P. 63-75. [in Ukrainian].
8. Sternberg R. (1976) *Model' struktury intellekta Gy'lforda: struktura bez fundamenta // Osnovnye sovremennye koncepcy'y' tvorchestva y' odarennosti* [Guilford's intelligence structure model: a structure without foundation // Basic modern concepts of creativity and giftedness]. Moskva : «Molodaya gvardy'ya», 1976. [in Russia].
9. Holodnaya M.A. (2002) *Psy'xology'ya intellekta paradoksy issledovany'ya*. [Psychology of Intelligence: Research Paradoxes]. SPb. : Py'ter, 2002. 272 p. [in Russia].

Burchak S. O. Components of creativity of future math teachers

This publication is about identifying the components of creativity in bachelors – future mathematics teachers. The article describes the essence of the concept of “structure” in psychological and pedagogical studies of domestic and foreign scientists, conceptual basis for determining the structure of creativity of future mathematics teachers in the framework of their own scientific research.

The essence of the components of the creativity of the bachelors - future teachers of mathematics is also described in detail and their indicators are indicated. The first component is defined as motivational value, in which by motivation we mean the characteristics inherent to the future creative teacher of mathematics that motivate and help to implement the relevant knowledge during professional activities. The second component of creativity of future teachers of mathematics is defined cognitive (knowledge), which provides the completeness, depth, systematicity, quantity and quality of knowledge acquired by future teachers of mathematics knowledge in the complex of disciplines (pedagogy, psychology, mathematics, teaching methods

of technology of mathematics technology ideas about content, forms of independent work, ability to plan their actions, make conclusions and general conclusions on professional issues, including the development of creativity of students, formation reasonable creative position, forecasting ability, communication skills, ability to take creative solutions and more. The third component of creativity is operational and technological. It is based on the acquisition of the ability to realize creative solutions to professional tasks. The fourth component of the structure of creativity is defined as reflexive, which makes it possible to analyze the creative skills used in practice, to see their own mistakes and inaccuracies in the work, which determines the future mathematics teacher's readiness for confident, full-fledged creative activity in educational institutions.

Key words: creativity of future teachers, component components of creativity, development of teacher creativity, higher education, indicators, structural approach, social and psychological factors.

УДК 373.3.017:17.022.1]:373.3.064

DOI href="https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2019.71.10">https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2019.71.10

Бутенко О. Г., Рябошапка О. В., Восдило О. В.

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Стаття присвячена актуальній проблемі морального виховання молодших школярів. Доведено, що однією з умов здійснення морального виховання молодших школярів є взаємодія закладу освіти та сім'ї вихованця. З'ясовано, що в умовах реформування освіти така взаємодія згідно із Законом України «Про освіту», Концепцією «Нова українська школа» реалізується як педагогіка партнерства, за умови якої спільна діяльність закладів освіти та сім'ї спрямована на формування всебічного розвитку молодшого школяра. Основними соціальними інститутами, де найбільше перебуває дитина молодшого шкільного віку, та які мають найістотніший вплив на формування особистості дитини, є родина та заклад освіти, де здобуває освіту школяр. Інтеграція їхніх виховних зусиль сприятиме вдосконаленню здійснення морального виховання. Сім'я є міні-моделлю суспільства. У сім'ї відбувається первинне формування моральних якостей дитини, тут вона знайомиться з моральними нормами, прийнятими у суспільстві, формуються ціннісні орієнтації. Приклад взаємодії членів родини з оточуючими, їхні вчинки стають прикладом поведінки для зростаючої особистості.

Проте, враховуючи швидкий плин сьогодення, батьки не приділяють часу та належної уваги проблемі виховання дитини. Достатньо суттєвою причиною також є недостатня педагогізація батьків або ж взагалі її відсутність. Рішенням такої проблеми може бути співпраця батьків із закладами освіти, в процесі якої з батьками можуть бути проведні різні форми роботи з питань виховної взаємодії з їхніми дітьми.

Важливу роль у здійсненні морального виховання у молодшому шкільному віці відіграє заклад початкової освіти, де навчається дитина. Освітній процес (з усіма його складниками), особистість учителя та його авторитет, стиль педагогічної діяльності та взаємодії з учнями й оточуючими теж впливають на моральну вихованість дітей.

Реалізовується співпраця між закладом початкової освіти та родиною шляхом вироблення поля спільної виховної діяльності, визначення мети, завдань, вимог та шляхів реалізації морального виховання. Таким чином, спільні зусилля закладу освіти та сім'ї в моральному вихованні молодших школярів дадуть змогу сформувати життєві цінності, моральні норми та правила, здатності до роботи у команді, підвищення самооцінки зростаючої особистості.

Ключові слова: моральне виховання, Нова українська школа, педагогіка партнерства, молодший шкільний вік, сім'я, взаємодія, освітній процес, вчитель.

В умовах реформування змісту освіти, надання пріоритету гуманній педагогіці провідним завданням Нової української школи є формування випускника нової моделі: особистість, патріот, інноватор. Таким чином, на перший план виходять моральні якості особистості, які виявлятимуться в чуйності, щирості, толерантності, відповідальності, почутті власної гідності. А отже, актуальності набуває роль морального виховання у формуванні зростаючої особистості.

Проте вплив сучасного суспільства на формування моральних якостей особистості в переважній більшості сьогодні є негативним. Це зумовлено зміною цінностей, соціальними та економічними проблемами, нестабільністю. Все це призводить до негативних проявів, таких як песимізм, знецінення моральних якостей, і навіть до проявів агресії.

Зарадити такій ситуації може підвищення рівня морального виховання молодого покоління. Цьому сприятиме співпраця у процесі здійснення морального виховання закладів освіти та родин вихованців, які можуть виробити спільний план дій та спільно його реалізовувати.

Актуальність і важливість окресленої проблеми засвідчують Закон України «Про освіту», Концепція «Нова українська школа», Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ ст.), Конвенція ООН про права дитини, Закон України «Про охорону дитинства» та ін.

Вплив соціальних суб'єктів на особистість молодшого школяра та її моральне виховання є актуальними повсякчас та вивчаються як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Психологічні аспекти морального виховання досліджували Л. Божович, М. Болдирев, М. Боришевський, Т. Гаврилова, О. Киричук, Л. Рувінський, Є. Субботський, В. Штифурак та ін. Моральне виховання молодших школярів вивчали І. Бех,